

Cd, dvd en Blu-ray – de optische schijven of discs

Tips voor preventieve conservering (4)

Zoals we in de vorige bijdragen konden zien, zijn optische materialen onderhevig aan verschillende types van verval. Wie erfgoedcollecties digitaal bewaart, wie digitale archiefbestanden beheert of wie gewoon zijn digitale familiefoto's voor het nageslacht wil bewaren doet er dan ook goed aan zijn opslagmedia met de nodige zorg te omringen. Daarom zetten we in deze laatste bijdrage een aantal aanbevelingen op een rijtje om optische schijven zo goed mogelijk te bewaren.

Guy De Witte
dezilverenpasser@telenet.be

Aankoop

Koop optische schijven van goede kwaliteit. Als je muziek of film op een optische disc koopt, kijk dan bij aankoop na of de schijf intact is. Zie je krassen, verkleuringen of bramen langs de randen vraag dan om een andere schijf. Koop je beschrijfbare cd's of dvd's geef dan de voorkeur aan schijven met een gouden reflectielaag. Goud oxideert niet en waarborgt dus een langere levensduur.

Open de verpakking van beschrijfbare discs slechts op het moment dat je ze nodig hebt.

van ongeveer 20 jaar. Bij 10°C en 25 procent RV zou dit oplopen tot 75 jaar. Vermijd grote schommelingen. Hierdoor kan delaminatie ontstaan van de beschermingslaag. Te hoge temperaturen veroorzaken eveneens vervorming van de discs.

Optische discs worden ook best in het donker bewaard. Aangezien de informatie geschreven wordt met licht (laser) kan het daglicht interfereren met de reeds aangebrachte informatie en deze ontoegankelijk maken. Ook bescherming tegen uv-straling is noodzakelijk. Zorg ervoor dat de bewaarruimte vrij zijn van stof, vuil en allerlei vormen van pollutie.

Bewaringsomstandigheden

Fabrikanten geven altijd marges aan van temperatuur en relatieve vochtigheid (RV) waartussen hun schijven operationeel zijn. Voor bewaring op langere termijn gelden strengere normen. De levensduur is afhankelijk van de gehanteerde normen. Zo zouden optische schijven bij 20°C en 40 procent RV een levensduur hebben

Bewaarmaterialen

Bewaar optische schijven in aangepaste bewaarmaterialen. Voor gepaste schijven worden meestal verkocht in zogenaemde 'jewel cases'. Deze beschermen de schijf tegen stof en vuil. Kartonnen hoezen kunnen de levensduur van de schijf verkorten indien ze zwavel of andere chemica-

In deze rubriek over
preservering en
conservering
krijgt een aspect rond dit
boeiende en
veelzijdige onderwerp de
volle aandacht.

Oppassen voor bewaarhoesjes gemaakt van kunststof.

liën bevatten. Berg ze in dat geval op in een andere doos. Let ook op de kwaliteit van kunststof tasjes met soepele pochettes aan de binnenkant. Deze tasjes waarin je 10 tot 25 schijven kan opbergen zijn dikwijls wat ruw aan de binnenkant en kunnen zowel de beschermlaag als de onderkant van de schijf krassen. Prijs/kwaliteit speelt hier een rol.

Beschrijfbaar schijfjes die verkocht worden in 'spindles' van 25 of 50 stuks kunnen goed bewaard worden in zuurvrije papieren hoesjes. Deze hoesjes worden dan best opgeborgen in een rigide doos die extra bescherming biedt. Plastic hoesjes zijn te vermijden omdat de discs aan de binnenkant tegen de hoezen kunnen kleven. Goede bewaringsmaterialen beschermen de discs ook grotendeels tegen externe pollutie.

Manipuleren

Wanneer je een optische schijf uit een rigide houder neemt, duw dan op de centrale ontgrendeling en wacht om de schijf eruit te nemen tot deze ook effectief vrijkomt. Indien je dit niet doet wordt de schijf vervormd. Hierdoor kunnen barstjes in de beschermlaag en/of reflectielaag optreden of aanleiding geven tot delaminatie op korte of

langere termijn. Let er ook op dat de schijf niet valt of ergens tegenaan stoot. Neem de schijf ook steeds aan de randen vast. Op die manier vermijd je vingerafdrukken en aantasting door huidsecreties. Vermijd ook elk contact met voedsel, drank en rook.

Labels

Zelfaangebrachte labels zijn te vermijden. Ze kunnen oorzaak zijn van onevenwichtig draaien in het leestoe-stel, waardoor de informatie slecht wordt afgelezen. De gebruikte lijmen kunnen dan weer de beschermingslaag aantasten.

Beveiligingsstrips en barcodes op de bovenzijde, zoals dikwijls gebruikt in openbare bibliotheken, kunnen alleen gebruikt worden voor optische schijven die niet voor langere termijn moeten bewaard worden omdat ze gegarandeerd schade veroorzaken op korte of langere termijn.

Gebruik voor het markeren van beschrijfbaar discs stiften op waterbasis en niet op basis van solventen. Deze laatste tasten de beschermingslaag en eventueel de reflecterende laag aan. Informeer u voor u tot aankoop van een dergelijke stift overgaat.

Reinigen

Hoe beter beschermd de optische disc is tegen allerhande vuil en stof, hoe kleiner de noodzaak om deze te reinigen. Indien dit toch nodig is gebruik dan geen solventen maar reinig de disc met een zachte zuivere katoenen doek of tissue. Wrijf steeds van het midden van de schijf naar de rand toe. Wrijf nooit cirkelvormig met de groeven mee van de disc. Hierdoor is de kans op beschadiging veel groter. Indien u het vuil niet kunt verwijderen gebruik dan een minimale hoeveelheid zuiver water op een zacht katoenen doekje.

Actief beheer

Naast alle bovengaande maatregelen is ook een 'actief beheer' van digitale media noodzakelijk. Dit houdt in dat men op geregelde tijdstippen de informatie overzet naar nieuwe opslagmedia in diverse formaten. Dit is nodig omwille van de snelle evolutie van hardware en software. Wie dit niet doet eindigt met bestanden die niet meer toegankelijk zijn waardoor de informatie verloren gaat.